

บทความวิชาการ

การบริหารกิจการคณะสงฆ์ไทยในยุคดิจิทัลกับความท้าทาย พัฒนาการ และการปรับตัว

SANGHA ADMINISTRATION IN THE DIGITAL ERA: DEVELOPMENT, CHALLENGES, AND ADAPTATION

พระราชวัชรคุนบันฑิต (โกวิท เมฆขุนทด)¹, พระครูปริยัติวิสุทธิบัณฑิต (นิเวช จงแจ้งกลาง)¹,
พระมหาธัชชัย ธนวัฒนกุล^{1*}, พรพนา แสนการุณ²

Phraratchawachrakunbandit (Govit Mekkhunthod)¹,

Phrakhrupariyattiwisutthibundit (Nivej Jongjaengklang)¹,

Phamahathongchai Thanawatthanakul^{1*}, Pornpana Saengarun²

*Corresponding Author E-mail: neung1976@gmail.com

Received July 16, 2026; Revised August 15, 2026; Accepted August 22, 2026

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์บริบทแวดล้อม ความท้าทาย พัฒนาการนวัตกรรม และกลยุทธ์การปรับตัวเชิงโครงสร้างของการบริหารกิจการคณะสงฆ์ไทยในยุคดิจิทัลสืบค้น ผลการศึกษาพบว่า การก้าวสู่สังคมดิจิทัลส่งผลกระทบอย่างมีนัยสำคัญต่อกิจการคณะสงฆ์ทั้ง 6 ด้าน โดยสร้างความท้าทายเร่งด่วน 4 ประการ ได้แก่ วิกฤตศรัทธาจากการขาดกลไกจัดการภาวะวิกฤตบนโลกออนไลน์ ช่องว่างทางเทคโนโลยี เนื่องจากความต่างของช่วงวัยในองค์กรสงฆ์ ความเสี่ยงทางไซเบอร์ และประเด็นจริยธรรมในการจัดการทรัพย์สินผ่านระบบไร้เงินสด และปัญหาพฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์ที่ไม่เหมาะสมของพระภิกษุสามเณร อย่างไรก็ตาม คณะสงฆ์ได้พัฒนา และประยุกต์ใช้นวัตกรรมเพื่อตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลง ผ่านการเผยแพร่ธรรมะบนแพลตฟอร์มออนไลน์ และสื่อเสมือนจริง การปฏิรูปทะเบียนราษฎรสงฆ์ด้วยระบบฐานข้อมูลกลาง และบัตรสมาชิกการ์ด การจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมออนไลน์ระบบสากล และการใช้

¹ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา

¹ Mahachulalongkornrajavidyalaya University Nakhon Ratchasima Campus

² นักวิชาการอิสระ

² Independent Scholar

ระบบข้อมูลภูมิศาสตร์สารสนเทศขับเคลื่อนงานสาธารณสงเคราะห์เชิงรุก บทความนี้จึงเสนอแนะกลยุทธ์การปรับตัวเชิงโครงสร้างที่สำคัญ ซึ่งประกอบด้วย การสร้างภูมิคุ้มกันทางไซเบอร์ และทักษะดิจิทัลให้แก่พระสงฆ์ การจัดทำประมวลจริยธรรมแนวปฏิบัติการใช้สื่อดิจิทัลระดับประเทศ การขับเคลื่อนตัวแบบวัดอัจฉริยะที่โปร่งใสมีธรรมาภิบาล และการบูรณาการเครือข่ายความร่วมมือทางอิเล็กทรอนิกส์ระหว่างบ้าน วัด และราชการ เพื่อยกระดับการบริหารองค์กรสงฆ์ไทยให้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของโลก สามารถขึ้นนำสังคมทางปัญญาตามหลัก สัปปุริสธรรม 7 และยึดมั่นในกรอบอุดมการณ์ หลักการ และวิธีการตามแนวทาง โอวาทปาติโมกข์ เพื่อความมั่นคงและยั่งยืนของสถาบันศาสนาสืบไป

คำสำคัญ: การบริหารกิจการคณะสงฆ์; ยุคดิจิทัลดิสรัปชัน; พัฒนาการ; การปรับตัว

Abstract

This academic article aimed to analyze the context, challenges, innovative developments, and structural adaptation strategies of the administration of Thai Buddhist monastic affairs in the era of digital disruption. The study was found that the transition to a digital society significantly impacted six areas of Buddhist monastic affairs, creating four urgent challenges: A crisis of faith; due to the lack of mechanisms for managing online crises, a technological gap; resulting from generational disparities within the monastic community, cybersecurity risks and ethical issues; in managing assets through cashless systems, and the problem of inappropriate social media use among monks and novices. However, the monastic community had developed and applied innovations to respond to these changes through online dissemination of Buddhist teachings on online platforms and virtual media; reforming the monastic registration system with a central database and smart cards, managing online universal Buddhist education; and utilizing geographic information systems to drive proactive social welfare work. This article therefore proposed key structural adaptation strategies, including: building cybersecurity resilience and digital skills among monastic leaders; developing a national code of ethics and guidelines for digital media use, and promoting a model of transparent and well-governed smart monasteries. And the integration of electronic

cooperation networks between homes, temples, and government agencies to enhance the administration of Thai monastic organizations to keep pace with global changes, enabling them to guide society intellectually according to the Seven Virtues of a Good Person (Sappurisadhamma) and adhering to the ideals, principles, and methods of the Ovada Patimokkha for the stability and sustainability of the religious institution.

Keywords: Monastic administration; Digital disruption era; Development; Adaptation

บทนำ

ในทศวรรษปัจจุบัน เทคโนโลยีได้สลับซับซ้อน และแพลตฟอร์มโซเชียลมีเดียได้ส่งอิทธิพลอย่างลึกซึ้งต่อการปรับเปลี่ยนโครงสร้างสังคม และสถาบันพระพุทธศาสนาในประเทศไทย การก้าวเข้าสู่สังคมดิจิทัลทำให้พฤติกรรมของประชาชนเปลี่ยนไป การบริหารจัดการกิจกรรมคณะสงฆ์จึงต้องเผชิญกับสถานะแวดล้อมใหม่ที่ข้อมูลข่าวสารแพร่กระจายอย่างรวดเร็ว และยากต่อการควบคุม ทำให้ต้องทบทวนบทบาทเพื่อรักษาภาพลักษณ์ของสถาบันศาสนา (ปกรณ์ วิษณุคม, 2563) นอกจากนี้ เทคโนโลยีอุบัติใหม่อย่างปัญญาประดิษฐ์ (AI) และระบบอัลกอริทึม ยังส่งผลให้พระสงฆ์ถูกลดทอนบทบาททางสังคม โดยมีกลุ่มอินฟลูเอนเซอร์ (Influencer) ออนไลน์เข้ามามีอิทธิพลต่อความคิดของคนรุ่นใหม่ ซึ่งท้าทายกรอบความคิดในการธำรงความศรัทธา หากขาดนโยบาย และแผนยุทธศาสตร์ที่สอดคล้อง ย่อมไม่สามารถแก้ไขปัญหาในปัจจุบันได้อย่างมีประสิทธิภาพ (กมลวรรณ มั่นสนั่น, 2565) บริบทดิจิทัลนี้ได้สร้างความท้าทายต่อกิจกรรมคณะสงฆ์ทั้ง 6 ด้าน เกิดช่องว่างระหว่างพระสังฆาธิการปกครองกับพระสงฆ์รุ่นใหม่ รวมถึงวิกฤตศรัทธาจากการวิพากษ์วิจารณ์จริยวัตร และการจัดการทรัพย์สินของวัดบนโลกออนไลน์ ข้อมูลเชิงประจักษ์สะท้อนว่า การบริหารงานของคณะสงฆ์ไทยยังคงรวมศูนย์อำนาจ ทำให้ไม่ตอบสนองต่อเทคโนโลยีอย่างทันทั่วทั้งที่ ขาดกลไกจัดการภาวะวิกฤตบนเครือข่ายสังคมออนไลน์ ส่งผลให้ความสัมพันธ์ระหว่างวัดกับชุมชนเริ่มสั่นคลอน และนำไปสู่ความจำเป็นเร่งด่วนในการพัฒนาระบบบริหารจัดการที่โปร่งใส และตรวจสอบได้ (พระครูวิหารกิจจานุยุต, 2569)

การกำหนดกรอบแนวคิดเพื่อขับเคลื่อนกิจกรรมคณะสงฆ์ จำเป็นต้องอาศัยการบริหารจัดการเชิงพุทธบูรณาการ ที่ผสานรวมระหว่างทฤษฎีการบริหารสมัยใหม่ และหลักสัปปุริสธรรม 7 โดยนำนวัตกรรม และเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาเป็นเครื่องมือ

สนับสนุน เช่น ระบบฐานข้อมูลกลาง และแพลตฟอร์มดิจิทัลเพื่อการจัดการศึกษา และการเผยแผ่ มุ่งเปลี่ยนผ่านองค์กรสงฆ์ไปสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้ดิจิทัลที่ยังคงไว้ซึ่งพระธรรมวินัยอย่างเคร่งครัด การขับเคลื่อนนี้เน้นใช้หลักโยนิโสมนสิการร่วมกับการวางยุทธศาสตร์เพื่อให้คณะสงฆ์ประยุกต์ใช้เทคโนโลยีได้อย่างเหมาะสม ปรับปรุงการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมและธรรมศึกษาสู่ระบบออนไลน์ที่มีมาตรฐานสากล ควบคู่กับการควบคุมพฤติกรรมทางจริยศาสตร์ของผู้ใช้งาน (พระมหาวุฒิชัย วชิรเมธี, 2563) นอกเหนือจากการปรับเปลี่ยนโครงสร้างแล้ว สิ่งสำคัญคือการพัฒนาทักษะความเข้าใจ และใช้เทคโนโลยีดิจิทัล (Digital Literacy) ของพระสงฆ์ โดยสร้างองค์ความรู้ ความตระหนักรู้ และจริยธรรมในการใช้สื่อ เพื่อพัฒนาวัดอัจฉริยะและสร้างเครือข่ายความร่วมมือ บ้าน วัด ราชการ (บวร) ในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ ช่วยให้คณะสงฆ์ดำเนินศาสนกิจเชิงรุกและชี้นำสังคมในทางปัญญาได้อย่างปลอดภัย สอดรับกับยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ ทักษะดังกล่าวต้องครอบคลุมทั้งการเข้าถึง การวิเคราะห์ และการสร้างสรรค์เนื้อหาที่มีคุณภาพ เพื่อตอบโต้ข้อมูลเท็จและการบิดเบือนหลักธรรม ส่งผลให้สถาบันสงฆ์ไทยยังคงเป็นศูนย์รวมจิตใจและแกนกลางในการพัฒนาท้องถิ่นได้อย่างยั่งยืนในอนาคต (คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2560)

ความท้าทายของการบริหารจัดการคณะสงฆ์ในยุคดิจิทัล

การแพร่กระจายของสื่อสังคมออนไลน์ส่งผลกระทบอย่างมีนัยสำคัญต่อความศรัทธาของประชาชนต่อสถาบันสงฆ์ เมื่อพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของพระภิกษุบางรูปถูกเผยแพร่ออย่างรวดเร็ว ขณะที่โครงสร้างการบริหารของคณะสงฆ์ยังเป็นระบบรวมศูนย์และทำงานตามลำดับชั้น ทำให้การจัดการภาวะวิกฤตออนไลน์ และการตอบสนองต่อข่าวปลอมเป็นไปอย่างล่าช้า ประชาชนยุคใหม่จึงเกิดความคลางแคลงใจ และเรียกร้องความโปร่งใส คณะสงฆ์จึงจำเป็นต้องพัฒนาศูนย์ข้อมูลประชาสัมพันธ์เชิงรุก และเครือข่ายเฝ้าระวังข่าวสารเพื่อตรวจสอบ และชี้แจงข้อเท็จจริงอย่างรวดเร็ว (สุทธิชัย ผลขาว, 2568) ยังเชื่อมโยงกับการแสดงออกที่ไม่เหมาะสมบนโลกออนไลน์ของพระภิกษุสามเณร ซึ่งสะท้อนถึงการขาดความรู้เท่าทันสื่อ แนวทางแก้ไขจึงไม่ควรมุ่งเน้นเพียงการลงโทษหรือสั่งห้าม แต่ต้องสร้างประมวลจริยธรรมแนวปฏิบัติที่ชัดเจน ควบคู่กับการบูรณาการวิชาความรู้เท่าทันสื่อ และจริยธรรมไซเบอร์เข้าสู่หลักสูตรการศึกษาคณะสงฆ์ เพื่อให้พระภิกษุสามารถใช้สื่อออนไลน์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาได้อย่างเหมาะสม และสง่างาม (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2567)

โครงสร้างประชากรภายในองค์กรสงฆ์ไทยในปัจจุบันกำลังเผชิญกับปัญหาช่องว่างทางเทคโนโลยีอันเกิดจากความแตกต่างทางช่วงวัย โดยพระสังฆาธิการหรือพระผู้ใหญ่ที่มีอำนาจตัดสินใจเชิงนโยบายส่วนใหญ่เป็นผู้สูงวัยที่ขาดความคุ้นเคยกับเทคโนโลยีดิจิทัล ในทางตรงกันข้าม พระภิกษุสามเณรรุ่นเยาว์กลับเติบโตมาพร้อมกับเทคโนโลยี และมีความเชี่ยวชาญสูง ความแตกต่างนี้ก่อให้เกิดทัศนคติที่ขัดแย้งกันในการประยุกต์ใช้สื่อออนไลน์ พระผู้ใหญ่มักมองว่าเทคโนโลยีเป็นภัยคุกคามต่อพระธรรมวินัย ขณะที่พระรุ่นเยาว์มองว่าเป็นเครื่องมือจำเป็นในการเผยแผ่ธรรมะ ช่องว่างดังกล่าวนำไปสู่การบังคับใช้นโยบายและการกำกับดูแลพฤติกรรมทางไซเบอร์ที่ขาดความเป็นเอกภาพ รวมถึงความล่าช้าในการจัดทำฐานข้อมูลกลางด้านธุรการสงฆ์ คณะสงฆ์จึงต้องเร่งพัฒนาระบบการเรียนรู้ร่วมกัน โดยมุ่งยกระดับทักษะดิจิทัลให้แก่พระผู้ใหญ่ ควบคู่กับการปลูกฝังความตระหนักรู้เชิงจริยธรรมให้แก่พระรุ่นเยาว์ เพื่อผสานความร่วมมือในการขับเคลื่อนองค์กรให้ก้าวทันความเปลี่ยนแปลง (มานิตย์ อรรถชาติ, 2567)

การเปลี่ยนผ่านไปสู่สังคมไร้เงินสดทำให้วัดหลายแห่งปรับเปลี่ยนระบบการบริหารจัดการและการบริหารทรัพย์สินไปสู่รูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ เช่น รหัสคิวอาร์ (QR Code) และระบบธนาคารออนไลน์ ซึ่งแม้จะช่วยเพิ่มความสะดวก และส่งเสริมความโปร่งใสในการตรวจสอบบัญชีทรัพย์สิน แต่ก็สร้างความเสี่ยงด้านความปลอดภัยทางไซเบอร์ เนื่องจากวัดส่วนใหญ่ยังขาดระบบป้องกันข้อมูล และบุคลากรที่มีความรู้ความเข้าใจ จึงเปิดช่องให้มิชชันนารีแฝดแปลงรหัสคิวอาร์โค้ดหรือโจรกรรมเงินบริจาคได้ง่าย การใช้เทคโนโลยีหรือการโฆษณาชวนเชื่อผ่านสื่อดิจิทัลเพื่อดึงดูดเงินบริจาคอย่างไม่เหมาะสม ยังสุ่มเสี่ยงต่อการทำให้ภาพลักษณ์ของวัดกลายเป็นองค์กรพาณิชย์เชิงธุรกิจ ซึ่งขัดต่อหลักพระธรรมวินัย คณะสงฆ์ส่วนกลาง และหน่วยงานภาครัฐจึงต้องร่วมมือกันกำหนดระเบียบปฏิบัติที่ชัดเจน มีระบบยืนยันตัวตนที่ปลอดภัย และจัดตั้งคณะกรรมการวัดจากชุมชนเข้ามามตรวจสอบยอดเงินอย่างเป็นระบบ เพื่อป้องกันภัยคุกคามรูปแบบใหม่ และรักษาศรัทธาของประชาชน

พัฒนาการและนวัตกรรมในกิจการคณะสงฆ์

วิวัฒนาการการเผยแผ่พระพุทธศาสนาจากธรรมาสู่แพลตฟอร์มการถ่ายทอดสดและสื่อสังคมออนไลน์ สะท้อนถึงการปรับเปลี่ยนกระบวนการทัศนคติครั้งสำคัญของคณะสงฆ์ไทยในการสืบทอดพระธรรมวินัยให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตยุคสารสนเทศ พระสงฆ์นักเผยแผ่รุ่นใหม่ได้ปรับบทบาทมาสู่การสร้างสรรคเนื้อหาธรรมะบนพื้นที่เสมือนจริง ซึ่งช่วยทลายกำแพงด้านเวลา และสถานที่ ทำให้หลักธรรมเข้าถึงกลุ่มคนรุ่นใหม่ได้อย่างรวดเร็ว ทั้งยังเปิดโอกาสให้เกิดการสื่อสาร

สองทางที่ช่วยลดช่องว่างระหว่างศาสนากับสังคมยุคใหม่ โดยยังคงรักษาความถูกต้องตามหลักการทางพระพุทธศาสนาอย่างเคร่งครัด (พระมหาเสกสรรค์ สุขกาโม และคณะ, 2563) ควบคู่ไปกับการปฏิรูปการศึกษาพระปริยัติธรรมผ่านระบบออนไลน์ และนวัตกรรมการเรียนรู้ยุคใหม่ ซึ่งช่วยลดข้อจำกัดด้านบุคลากร และสื่อการเรียนรู้ในพื้นที่ห่างไกล การพัฒนาแพลตฟอร์มการเรียนรู้ออนไลน์ และคลังสื่อดิจิทัลร่วมกับสถาบันการศึกษาชั้นนำ ช่วยให้พระภิกษุสามเณรเข้าถึงเนื้อหาวิชาการได้อย่างเท่าเทียม และสามารถประเมินผลสัมฤทธิ์ได้อย่างเป็นระบบ ส่งผลให้เกิดการสร้างศาสนทายาทที่มีศักยภาพในการคิด วิเคราะห์ เชี่ยวชาญเทคโนโลยี และสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาสังคมอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด (พระมหาอำพล ธนปญโญ (ชัยสาร) และคณะ, 2569)

การบริหารจัดการองค์กรสงฆ์ในปัจจุบันได้ยกระดับสู่ระบบฐานข้อมูลกลางและบัตรสมาชิกการ์ด เพื่อปฏิรูปกลไกการทำงานของมหาเถรสมาคมและสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติให้มีประสิทธิภาพ การเชื่อมโยงข้อมูลขนาดใหญ่เข้ากับบัตรแสดงตนอิเล็กทรอนิกส์ ช่วยให้การตรวจสอบสถานะทางทะเบียน ประวัติการอุปสมบท และสังกัดของพระสงฆ์ทั่วประเทศทำได้อย่างรวดเร็ว ช่วยป้องกันการนำผ้าเหลืองไปแสวงหาผลประโยชน์โดยมิชอบ และสนับสนุนการวางนโยบายเชิงยุทธศาสตร์ระยะยาว เช่น การกระจายงบประมาณ และการเสริมสร้างความโปร่งใสในกระบวนการปกครอง (สำนักงานแม่กองธรรมสนามหลวง, 2569) คณะสงฆ์ยังได้ขับเคลื่อนงานสาธารณสงเคราะห์เชิงรุกด้วยการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อเข้าถึงชุมชน และผู้ยากไร้ โดยปรับเปลี่ยนจากการตั้งรับภายในวัดมาเป็นการจัดตั้งเครือข่ายความช่วยเหลือผ่านแอปพลิเคชัน และการนำระบบภูมิสารสนเทศมาใช้ระบุพิกัดกลุ่มเปราะบางอย่างแม่นยำ พร้อมทั้งใช้สื่อสังคมออนไลน์เป็นช่องทางระดมทุนที่มีความโปร่งใส และตรวจสอบได้ การผสมผสานเทคโนโลยีนี้ช่วยเปลี่ยนภาพจำของวัดสู่องค์กรพัฒนาสังคมที่สร้างความร่วมมือแบบบูรณาการระหว่างบ้าน วัด และราชการ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนฐานรากได้อย่างยั่งยืน (พระครูธรรมธรอภิชัย อภิขโย, และพระมหาวิรัตน์ พลทตโต, 2569)

กลยุทธ์และการปรับตัวเชิงโครงสร้าง

การปฏิรูปองค์กรสงฆ์ยุคปัจจุบันจำเป็นต้องขับเคลื่อนด้วยการบูรณาการกลยุทธ์เชิงรุกตามหลักพระธรรมวินัยควบคู่กับการพัฒนาทักษะเทคโนโลยีดิจิทัล และการสร้างภูมิคุ้มกันทางไซเบอร์ให้แก่พระสงฆ์และพระภิกษุสามเณร โดยในมิติการรับรู้ และประเมินข้อมูลข่าวสาร ต้องยึดหลักปัจจัยแห่งสัมมาทิฐิ 2 ประการ ได้แก่ หลักปรโตโมหะ การกลั่นกรองข้อความหรือ

แหล่งข้อมูลที่ถูกต้องนำเชื่อถือได้ และหลักโยนิโสมนสิการ ควบคู่กับการคิดวิเคราะห์พิจารณาอย่างรู้เท่าทัน และแยกคาย เพื่อสร้างศักยภาพในการรู้เท่าทันชาวปาลอม และป้องกันภัยคุกคามทางไซเบอร์ที่อาจกระทบต่อทรัพย์สิน และข้อมูลของวัด

ในการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการอย่างเป็นระบบจะช่วยเชื่อมโยง และลดช่องว่างทางเทคโนโลยีระหว่างพระผู้ใหญ่และพระรุ่นเยาว์ อีกทั้ง ยังยกระดับบทบาทคณะสงฆ์สู่การเป็นผู้สร้างสรรค์เนื้อหาที่มีคุณภาพเพื่อเผยแผ่หลักธรรมเชิงรุก ซึ่งในด้านการเผยแผ่ทั้งวิธีดั้งเดิม และการใช้สื่อดิจิทัล คณะสงฆ์ต้องกำกับด้วยหลัก สัปปุริสธรรม 7 เพื่อให้รู้เท่าทันเหตุ ผล ตน บุคคล กาล ชุมชน และความเหมาะสมของเนื้อหา รวมถึงต้องยึดมั่นในหลักการอุตมการณ์ และวิธีการตามแนวทาง โอวาทปาติโมกข์ ได้แก่ การไม่ว่าร้าย ไม่ทำร้าย และการสำรวมในระเบียบวินัย เป็นแกนกลางในการสื่อสาร (พระศรีวิจิราที (ฉัตรชัย มูลสาร), 2567)

ดังนั้นคณะสงฆ์ไทยจำเป็นต้องจัดทำประมวลจริยธรรม และแนวปฏิบัติในการใช้สื่อดิจิทัล เพื่อสร้างมาตรฐานพฤติกรรมที่เหมาะสมบนโลกออนไลน์ โดยหลอมรวมหลักพระธรรมวินัยเข้ากับกฎหมายคอมพิวเตอร์ ช่วยให้พระสงฆ์มีการมีเกณฑ์กำกับดูแล ตักเตือนหรือลงทัณฑ์ทางวินัยแก่ผู้ฝ่าฝืนได้อย่างเป็นธรรม แสดงถึงความรับผิดชอบต่อสังคมในการสร้างพื้นที่ออนไลน์ที่ปลอดภัย ลดความขัดแย้งทางความคิดกับฆราวาสรุ่นใหม่ และปกป้องเกียรติภูมิของคณะสงฆ์ในระยะยาว (สำนักงานแม่กองธรรมสนามหลวง, 2569)

การขับเคลื่อนตัวแบบการบริหารจัดการวัดอัจฉริยะ (Smart Temple) ถือเป็นนวัตกรรมการปรับตัวเชิงโครงสร้าง และระบบสารสนเทศเพื่อตอบสนองวิถีชีวิตพุทธศาสนิกชนรุ่นใหม่ โดยนำเทคโนโลยีมาช่วยลดขั้นตอนการทำงาน เช่น การใช้ฐานข้อมูลกลางจัดเก็บทะเบียนราษฎร์สงฆ์ ระบบบริจาคอิเล็กทรอนิกส์ที่เชื่อมโยงกับกรมสรรพากรเพื่อความโปร่งใสตรวจสอบได้ รวมถึงการใช้รหัสคิวอาร์ และเทคโนโลยีความจริงเสมือนเพื่อสื่อสารธรรมะ และการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ซึ่งช่วยเปลี่ยนผ่านวัดสู่ศูนย์กลางการเรียนรู้ และการบริหารที่มีธรรมาภิบาล (พระปลัดเมธี เขมปญโญ และคณะ, 2566)

การบูรณาการเครือข่ายความร่วมมือระหว่างคณะสงฆ์ ภาครัฐ และภาคประชาชนผ่านระบบ "บวร" ในรูปแบบดิจิทัล ถือเป็นกลยุทธ์สำคัญในการสร้างแพลตฟอร์มความร่วมมือทางอิเล็กทรอนิกส์เพื่อระบุดึงดูดและช่วยเหลือผู้ยากไร้ได้อย่างแม่นยำ พร้อมทั้งเปิดโอกาสให้ภาคประชาชนร่วมพัฒนาแอปพลิเคชันเพื่อการเรียนรู้ธรรมะ วัฒนธรรมความร่วมมือเชิงรุกที่โปร่งใสไม่เพียงแต่ขจัดความซ้ำซ้อนในการทำงาน และลดความโดดเดี่ยวขององค์กรสงฆ์ แต่ยังช่วยฟื้นฟูความสัมพันธ์ระหว่างวัดกับชุมชนให้แน่นแฟ้น เกิดการ

กระจายอำนาจ และสร้างความยืดหยุ่นในการพร้อมรับมือกับวิกฤตการณ์ใหม่ในอนาคตได้อย่างยั่งยืน (ฐิตาภรณ์ ภูบุญบุตร, 2558)

ภาพที่ 1 การบริหารกิจการคณะสงฆ์ไทยในยุคดิจิทัล
กับความท้าทาย พัฒนาการและการปรับตัว

จากภาพที่ 1 การปรับตัวของคณะสงฆ์ไทยท่ามกลางการเปลี่ยนผ่านสู่ยุคดิจิทัลที่ต้องเผชิญกับความท้าทายรอบด้าน ทั้งปัญหาวิกฤตศรัทธาออนไลน์ ช่องว่างระหว่างวัยของบุคลากร และความเสี่ยงทางไซเบอร์ในการจัดการทรัพย์สิน เนื้อหาเน้นย้ำถึงความจำเป็นในการใช้ การบริหารจัดการเชิงพุทธบูรณาการ เพื่อพัฒนานวัตกรรมใหม่ ๆ เช่น ระบบฐานข้อมูลกลางพระสงฆ์ การเรียนการสอนผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ และโมเดลวัดอัจฉริยะที่โปร่งใส ตลอดจนการสร้างกลยุทธ์เชิงรุกผ่าน การพัฒนาทักษะดิจิทัล และประมวลจริยธรรม สำหรับการสื่อสารธรรมะเพื่อให้สอดคล้องกับพฤติกรรมของคนรุ่นใหม่ การเปลี่ยนแปลงนี้มุ่งเน้นการยกระดับโครงสร้างการปกครองสงฆ์ให้มีประสิทธิภาพ และมีความเป็นสากลมากขึ้น โดยยังคงไว้ซึ่ง หลักพระธรรมวินัย อย่างเคร่งครัดเพื่อธำรงความศรัทธาอย่างยั่งยืน สุดท้าย แหล่งข้อมูลชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของ ความร่วมมือในระบบ

บวรดิจิทัล ระหว่างบ้าน วัด และราชการ เพื่อให้สถาบันศาสนายังคงเป็นศูนย์รวมจิตใจและแกนกลางในการพัฒนาสังคมได้อย่างสง่างามในอนาคต

สรุป

มหาเถรสมาคม และสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติต้องร่วมมือกับกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจ และสังคมในการขับเคลื่อนการเปลี่ยนผ่านอย่างมีเอกภาพ ทั้งการวางมาตรฐานจริยธรรมสำหรับบุคลากรสงฆ์ การขยายโครงสร้างพื้นฐานอินเทอร์เน็ต และการพัฒนาระบบฐานข้อมูลกลาง (Big Data) บนคลาวด์เพื่อความโปร่งใสตามหลักธรรมาภิบาล พร้อมจัดตั้งศูนย์เฝ้าระวังภาวะวิกฤตทางไซเบอร์ที่ใช้หลักปัจจัยแห่งสัมมาทิฐิ คือ การกลั่นกรองข้อมูลที่ถูกต้อง (โปรโตไซส) และการคิดวิเคราะห์อย่างแยกคาง (โยนิโสมนสิการ) ควบคู่กับการบรรจุทักษะดิจิทัลผสมผสานพระธรรมวินัยในหลักสูตรการศึกษาพระสงฆ์ เพื่อพัฒนาพระสงฆ์ให้การ และพระภิกษุสามเณรให้สามารถเผยแพร่ธรรมะยุคใหม่อย่างเหมาะสมตามหลัก สัปปุริสธรรม 7 และยึดมั่นในกรอบอุดมการณ์ หลักการ และวิธีการตามแนวทาง โอวาทปาติโมกข์

อนาคตของคณะสงฆ์ไทยขึ้นอยู่กับความสามารถในการสร้างสมดุลระหว่างความเข้มงวดของพระธรรมวินัยกับความทันสมัย โดยภาพเชิงบวก คือ การยกระดับสู่วัดอัจฉริยะ (Smart Temple) ที่บริหารจัดการอย่างโปร่งใส มีภูมิคุ้มกันทางเทคโนโลยี และเผยแพร่หลักธรรมเข้าถึงใจคนรุ่นใหม่ได้อย่างสง่างาม ตรงกันข้ามหากปรับตัวตามกระแสโลกโดยละเลยพระธรรมวินัยหรือปฏิเสธความเปลี่ยนแปลง สถาบันสงฆ์จะเผชิญวิกฤตศรัทธาและลดทอนบทบาทตนเองลง ดังนั้น ทางออกสู่ความยั่งยืนจึงไม่ใช่เพียงแค่การตื่นตัวตามเทคโนโลยีเพื่อการสื่อสารเท่านั้น แต่ต้องใช้หลักพุทธธรรมเป็นฐานค่านิยมภายใน และใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเป็นเครื่องมือภายนอกในการดำเนินศาสนกิจเชิงรุก เพื่อให้องค์กรสงฆ์ไทยดำรงอยู่อย่างมั่นคง ทรงคุณค่า และชี้นำสังคมได้อย่างแท้จริง

เอกสารอ้างอิง

- กมลวรรณ มั่นสนันท์. (2565). การเผยแพร่พระพุทธศาสนาในยุคดิจิทัล: การเลือกใช้เทคโนโลยีและ สื่อที่เหมาะสม. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- คณาจารย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2560). การปกครองคณะสงฆ์ไทย. พระนครศรีอยุธยา: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- ฐิตาภรณ์ ญบุญบุตร. (2558). การจัดการพัฒนาอาชีพเสริมที่มีวัดเป็นศูนย์กลางสู่ชุมชนที่ยั่งยืน: กรณีศึกษาชุมชนบ้านตูม ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น. *วารสารมนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์*, 32(2), 169–182.
- ปกรณ วิชญาคม. (2563). *การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในยุคดิจิทัล: แนวทางและปัญหา*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พระครูธรรมธรอภิชัย อภิโชโย (คงเกษม) และพระมหาวิรัตน์ พลทโต. (2569). บทบาทของพระสงฆ์กับการพัฒนาสังคมตามแนวพุทธสังคมสงเคราะห์. *วารสารพุทธนวัตกรรมการจัดการ*, 9(1), 222–235.
- พระครูวิहारกิจจานุยุต. (2569). รูปแบบการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในยุคดิจิทัลตามหลักพุทธธรรม. *วารสารสหศาสตร์การพัฒนาศังคม*, 4(2), 1345–1360.
- พระปลัดเมธี เขมปญโญ (สอนวดี) และคณะ. (2566). รูปแบบการพัฒนาวัดแบบ Smart Temple. *Journal of Modern Learning Development*, 8(5), 226–238.
- พระมหาวุฒิชัย วชิรเมธี. (2563). *ศาสนากับสังคมยุคดิจิทัล*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์อมรินทร์.
- พระมหาเสกสรรค์ สุขกาโม และคณะ. (2563). นวัตกรรมการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดอุดรธานี. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร*, 8(4), 1418–1428.
- พระมหาอำพล ธนปญโญ (ชัยสารี) และคณะ (2569). การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning เพื่อเสริมสร้างทักษะ 4Cs ของผู้เรียนยุคดิจิทัล ในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 8, *วารสารการพัฒนาศังคมและพลเมืองสมัยใหม่*, 1(1), 1–14.
- พระศรีวชิรวาที (ฉัตรชัย มูลสาร). (2567). การปกครองคณะสงฆ์ในยุคดิจิทัล: โอกาสและความท้าทาย. *วารสาร มมร ยศสุนทรปริทรรศน์*, 1(3), 59–77.
- มานิตย์ อรรคชาติ และพัชรพฤกษ์ ช่อมจันทิก. (2567). ผลกระทบของสื่อสังคมออนไลน์ต่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในประเทศไทย. *วารสารวิชาการวิจัยและนวัตกรรมสังคมศาสตร์ปริทัศน์*, 4(2), 48–57.
- สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2567). *แผนปฏิบัติการรายปี พ.ศ. 2567 ของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ*. กรุงเทพฯ: กองส่งเสริมงานเผยแผ่พระพุทธศาสนา.

- สำนักงานแม่กองธรรมสนามหลวง. (2569). แนวทางการใช้บัตรสมาร์ทการ์ดพระสงฆ์และ
การจัดทำฐานข้อมูลคณะสงฆ์ไทย. สืบค้น 12 กรกฎาคม 2569, จาก
<https://it.gongtham.net/2026/01/25/monks-smart-card-and-sangha-database/>
- _____. (2569). แนวทางการใช้สื่อคอมพิวเตอร์และสื่อสังคมออนไลน์ที่เหมาะสมสำหรับ
พระภิกษุสามเณร. สืบค้น 12 กรกฎาคม 2569, จาก
<https://it.gongtham.net/2026/01/25/guidelines-monks-computer-social-media-usage/>
- สุทธิชัย ผลขาว. (2568). พุทธศาสนากับการจำรองคุณค่าทางวัฒนธรรมในบริบทสังคม
เมืองไทยสมัยใหม่. วารสารพุทธรัตนโบล, 1(3), 44-54.